

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ**

Система забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти
сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 / ISO 9001:2015

Кафедра адміністративного, фінансового та інформаційного права

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою

(пост. п. 7 від «30» 05 2024 р.)

Ректор

Анатолій Мазаракі

Анатолій МАЗАРАКІ

ІТ-ПРАВО/

IT-LAW

**ПРОГРАМА/
COURSE SUMMARY**

Київ 2024

**Розповсюдження і тиражування без офіційного дозволу ДТЕУ
заборонено**

Автор: Віктор ТИМАШОВ, доктор юридичних наук, професор
Юлія ПУСТОВІТ, кандидат юридичних наук, доцент
Олена ЗАПОТОЦЬКА, доктор юридичних наук, професор

Програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права 12.04.2024р., протокол №13.

Рецензенти: Тарас ГУРЖИЙ, доктор юридичних наук, проф., завідувач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
Віталій ЦАВІНСЬКИЙ, доктор юридичних наук, заступник голови Київського окружного адміністративного суду
Олег ПУРСЬКИЙ, доктор фізико-математичних наук, завідувач кафедри комп'ютерних наук та інформаційних систем
Тетяна ТОМАШЕВСЬКА, кандидат технічних наук, доцент кафедри комп'ютерних наук та інформаційних систем

**IT-ПРАВО/
IT-LAW**

ПРОГРАМА / COURSE SUMMARY

ВСТУП

Програма дисципліни «ІТ-право» призначена для студентів освітнього ступеня «магістр»: галузі знань 12 «Інформаційні технології» спеціальності 122 «Комп'ютерні науки» освітньо-професійної програми «Комп'ютерні науки».

Програма підготовлена з урахуванням норм чинного законодавства України в обсязі, необхідному для опанування студентами основних теоретичних та прикладних питань щодо ІТ права. Основними формами вивчення дисципліни «ІТ-право» є лекції, семінарські та практичні заняття, самостійна та індивідуальна робота студентів.

Програму підготовлено відповідно до Стандарту вищої освіти України із зазначених спеціальностей та відповідних освітньо-професійних програм підготовки магістрів ДТЕУ.

Програма складається з таких розділів:

1. Мета, завдання та предмет дисципліни.
2. Передумови вивчення дисципліни як вибіркової компоненти освітньої програми.
3. Результати вивчення дисципліни.
4. Зміст дисципліни.
5. Список рекомендованих джерел.

I. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА ПРЕДМЕТ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення дисципліни «ІТ-право» є підготовка професіоналів, які мають високу правову свідомість та правову культуру, володіють необхідними професійними знаннями та практичними навичками в галузі ІТ-права; приймати обґрунтовані та основані на діючому законодавстві рішення в рамках своєї майбутньої компетенції.

Завданням вивчення дисципліни «ІТ-право» є засвоєння основних понять, категорій та інститутів ІТ-права, основних положень законодавчих та інших нормативно-правових актів, що складають інформаційне законодавство України; вивчення особливостей правового регулювання надання інтернет-послуг ІТ-компаніями; освоєння процедури укладання ІТ-договорів та порядку реєстрації авторських прав на комп'ютерні програми; вивчення засад юридичної відповідальності за порушення інформаційного законодавства тощо.

Предметом є вивчення загальних понять, категорій та інститутів ІТ-права та інформаційного законодавства як самостійної комплексної галузі в національній правовій системі України.

II. ПЕРЕДУМОВИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

знання:

- основних понять та категорій права;
- національного та міжнародного законодавства з питань інформаційного права;
- суб'єктів ІТ-права;

- способів забезпечення публічного адміністрування ІТ-галузі.

Вміння:

- використовувати сучасні інформаційні системи і комунікаційні технології;
- вільно працювати з офісними додатками MicrosoftWord, MicrosoftExcel, MicrosoftPowerPoint.
- працювати в системі дистанційного навчання ДТЕУ
- аналізувати суспільно-політичні події, правові явища і процеси;
- вміння користуватися правовими актами, правничою літературою, електронними базами даних юридичного спрямування.

III. РЕЗУЛЬТАТИ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Дисципліна «ІТ-право», як вибіркова компонента освітньої програми, забезпечує оволодіння студентами загальними та фаховими компетентностями і досягнення ними програмних результатів навчання за відповідними освітньо-професійними програмами:

Комп'ютерні науки (ОС магістр)

Номер в освітній програмі	Зміст компетентності	Номер теми, що розкриває зміст компетентності
<i>Загальні компетентності за освітньою програмою</i>		
ЗК3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	1-12
ЗК6	Здатність бути критичним і самокритичним.	2-12

IV. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Тема 1. Поняття ІТ-права, сфера його дії та структура

ІТ-право як наука, галузь права і навчальна дисципліна. Предмет ІТ-права. Методи ІТ-права. Поняття, об'єкт, зміст ІТ відносин. Учасники ІТ правовідносин. Поняття і система ІТ-права. Поняття та особливості інформаційно-правових норм. Інститути ІТ-права.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 8, 26, 32

Основний: 1 [с. 12-18], 4 [с. 19-25]

Додатковий: 9 [с. 25-31], 10 [с. 53-62], 18 [38-40], 20 [с. 39-41]

Інтернет-джерела: 8,9

Тема 2. Правові засади та особливості відкриття ІТ-бізнесу в Україні

Відкриття ІТ-бізнесу громадянами України та іноземцями. Особливості податкового навантаження на ІТ-компанії. ФОП у системі співпраці з ІТ-компаніями. Особливості укладання цивільно-правових договорів між ІТ-

компаніями та фізичними особами, найманими працівниками. Податкові пільги для програмістів. Аутсорсингові компанії.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 8, 15, 16, 18, 24, 32

Основний: 1 [с. 24-29], 4 [с. 42-51]

Додатковий: 1 [с. 33-50], 4 [с. 35-36], 17 [с. 13-15], 23

Інтернет-джерела: 10, 13, 27

Тема 3. Правове забезпечення інтернету речей в Україні в умовах євроінтеграції

Інтернет речей: розвиток, ризики та бар'єри впровадження. Загальні положення політики Євросоюзу щодо розвитку застосування технологій Інтернету речей. Політика Євросоюзу щодо розвитку застосування штучного інтелекту. Загальна характеристика застосування роботів та штучного інтелекту. Правове регулювання застосування роботів та штучного інтелекту. Забезпечення інформаційної та кібербезпеки у сфері Інтернету речей. Політика Євросоюзу щодо застосування великих даних, хмарних технологій та технологій блокчейн.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 8, 10, 11, 18, 22, 24, 32

Основний: 1 [с. 41-48], 4 [с. 60-66]

Додатковий: 1 [с. 10-12], 8 [с. 136-143], 14 [с. 130-136], 15 [с. 499-506]

Інтернет-джерела: 5, 18.

Тема 4. Юридична відповідальність за використання недостовірної інформації в мережі Інтернет

Правові засади захисту інформації у мережі Інтернет. Проблема збирання доказів в Інтернеті. Захист доменного імені та бренду. Проблеми доказовості в Інтернеті. Відповідальність за використання недостовірної інформації в мережі Інтернет.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 5, 7, 8, 21, 25, 31

Основний: 2 [с. 53-67], 3 [с. 33-47]

Додатковий: 2, 11 [с. 5-7], 25, 27

Інтернет-джерела: 7, 11, 25.

Тема 5. Порядок реєстрації авторського права на комп'ютерну програму. Використання товарного знаку в ІТ-праві.

Суб'єкти реєстрації прав інтелектуальної власності. Перелік документів, що подаються для здійснення реєстрації права інтелектуальної власності у сфері ІТ-права. Строки здійснення реєстрації, причини відмови в реєстрації. Торгова марка

та її реєстрація в Україні. Маркування товару в ІТ-сфері відповідно до чинного законодавства. Використання незареєстрованого товарного знаку.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 12, 17, 20

Основний: 3 [с. 101-115], 4 [с. 54-59]

Додатковий: 8 [с. 91-97], 20 [с. 38-43], 32 [с. 103-108], 33 [с. 87-89]

Інтернет-джерела: 2, 19

Тема 6. Авторські права на створення комп'ютерного коду та програмного забезпечення

Поняття службового твору. Авторські немайнові права. Авторські майнові права. Виключні права автора щодо службового твору. Особливість службового твору при визначенні майнових і не майнових прав. Законодавче врегулювання прав інтелектуальної власності на службовий твір.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 12, 17, 20

Основний: 2 [с. 105-121], 4 [с. 184-191]

Додатковий: 2, 8 [с. 97-100], 9 [с. 8-10], 10 [с. 55-62]

Інтернет-джерела: 1, 11, 23, 29

Тема 7. Розробка програмного забезпечення: договір про виконання робіт і надання послуг

Договір про надання послуг на розробку програмного забезпечення. Типові форми укладання договору. Міжнародне договірне співробітництво ІТ-компаній щодо надання послуг із розробки програмного забезпечення.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 13, 16, 24

Основний: 1 [с. 113-122], 4 [с. 47-60]

Додатковий: 16 [с. 205-208], 21 [с. 93-102], 22 [с. 40-42], 30 [с. 100-107]

Інтернет-джерела: 9, 12

Тема 8. Правове регулювання стартапу в Україні. Правове регулювання цифрової речі (віртуального майна) в Україні

Стартап в сфері ІТ-права. Ознаки стартапу та юридичні наслідки його впровадження для стартаперів. Укладання договорів із стартаперами. Правове регулювання діяльності стартаперів. Правове забезпечення віртуального майна в Україні. Віртуальні активи у метавсесвіті. Правовий режим криптовалюти. Регулювання віртуального майна в ЄС та перспективи гармонізації із законодавством України.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 10, 11, 13, 16, 18, 32
Основний: 1 [с. 135-142], 4 [с. 291-302]
Додатковий: 9 [с. 47-53], 16 [с. 202-205], 20 [с. 165-171], 23
Інтернет-джерела: 6, 7, 9

Тема 9. Правове регулювання інформаційної безпеки підприємства

Правові та технічні засоби захисту інформації на підприємстві. Конкуренція на IT-ринку: загальна тенденція та наслідки. Судова практика по порушенню умов договорів про не конкуренцію. Укладання договору DNA (договір про конфіденційність). Види інформації в IT-сфері, що може бути віднесена до конфіденційної. Юридична відповідальність за порушення DNA договору.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 1, 5, 10, 24, 27-30, 32
Основний: 2 [с. 91-103], 4 [с. 47-65]
Додатковий: 6, 7, 22 [с. 7-10], 26
Інтернет-джерела: 7, 11-14

Тема 10. Забезпечення права на приватність при використанні інформаційних технологій

Персональні дані в IT-сфері. Захист персональних даних в мережі Інтернет. Захист персональних даних в соціальних мережах, онлайн платформах та метавсесвіті. Міжнародно-правові договори у сфері захисту персональних даних. Практика ЄС щодо розгляду спорів щодо порушень законодавства у сфері захисту персональних даних. Юридична відповідальність за порушення законодавства про персональні дані.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 2, 3, 6, 8, 14, 21, 25, 31
Основний: 2 [с. 132-140], 4 [с. 301-312]
Додатковий: 1 [с. 24-27], 18 [с. 38-44], 20 [с. 204-212], 27
Інтернет-джерела: 19, 24

Тема 11. Правові засади регулювання інформації, розміщеної державними службовцями у соціальних мережах

Правовий статус аккаунту державного службовця у соціальній мережі. Правові наслідки користування соціальними мережами у робочій час. Додержання професійної етики у сфері використання соціальних мереж. Розміщення офіційної інформації на власних сторінках соціальних мереж. Блокування і фільтрація доступу до соціальних мереж. Міжнародна судова практика щодо користування соціальними мережами.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 2, 3, 4, 8, 26, 28, 29

Основний: 2 [с. 153-160], 4 [с. 100-108]
Додатковий: 13, 31 [с. 64-68], 32 [с. 103-113], 33 [с. 87-92]
Інтернет-джерела: 18, 27

Тема 12. Гармонізація ІТ-права України з правом ЄС. Співпраця України із країнами ЄС у сфері кібербезпеки у період воєнного стану

Співвідношення національного та міжнародного законодавства. Право ЄС в ІТ-сфері. Угода про Асоціацію між Україною та ЄС. Двосторонні міжнародні договори України. Перспективи гармонізації національного законодавства з правом ЄС. Правове забезпечення кібербезпеки України в умовах воєнного стану. Організаційно-правове співробітництво України у сфері кібербезпеки.

Список рекомендованих джерел

Нормативно-правові акти: 2, 3, 6, 8, 14, 21, 25, 31
Основний: 3 [с. 152-161], 4 [с. 142-151]
Додатковий: 3 [с. 9-16], 17 [с. 13-26], 25, 33 [с. 87-92]
Інтернет-джерела: 6, 13, 28

V. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних і кримінальних справах від 22.01.1993 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/>.
2. Конвенція про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних від 28.01.1981 р. // Рада Європи. *Офіційний вісник України* від 14.01.2011 р. Офіц. вид. - 2010/2011. - № 58/№ 58, 2010. Ст. 1994. С. 701. Ст. 85.
3. Додатковий протокол до Конвенції про захист осіб у зв'язку з автоматизованою обробкою персональних даних щодо органів нагляду та транскордонних потоків даних від 8 листопада 2001 р. Рада Європи. *Офіційний вісник України* від 14.01.2011 р. Офіц. вид. 2010/2011. № 58 / № 58, 2010. Ст. 1994. С. 708. Ст. 86.
4. Директива 95/46/ЄС Європейського Парламенту і Ради «Про захист фізичних осіб при обробці персональних даних і про вільне переміщення таких даних» від 24 жовтня 1995 р. Європейський Союз. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994J242>.
5. Конституція України, прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами) *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Конституція (Основний Закон) Української Радянської Соціалістичної Республіки від 20.04.1978 р. № 888-IX // Верховна Рада УРСР. *Відомості Верховної Ради УРСР* від 11.07.1978 р. № 18. Ст. 268.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>.
8. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
9. Господарський кодекс України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
10. Податковий кодекс України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
11. Цивільний кодекс України. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
12. Про авторське право та суміжні права: Закон України від 01.12.2022 р. № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>

13. Про внесення змін до деяких законів України щодо усунення адміністративних бар'єрів для експорту послуг: Закон України від 03.11.2016 р. № 1724-VIII. URL:<http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1724-19>.
14. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних: Закон України № 3454-VI від 2 червня 2011 р. // Верховна Рада України. *Офіційний вісник України*. Офіц. вид. 2011. № 48. С. 42. Ст. 1954.
15. Про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо особливостей оподаткування суб'єктів індустрії програмної продукції: Закон України від 05.07.2012 р. № 5091-17. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws>.
16. Про державну підтримку розвитку індустрії програмної продукції: Закон України від 16.10.2012 р. № 5450-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5450-17#Text>.
17. Про електронну комерцію: Закон України від 03.09.2015 р. № 675-VIII. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/675-19>.
18. Про Єдиний державний демографічний реєстр: Закон України № 5492-VI від 20.11.2012 р. // Верховна Рада України. *Офіційний вісник України* від 14.12.2012 р. Офіц. вид. 2012. № 93. С. 122. Ст. 3771.

*** Оскільки фінансове законодавство характеризується великою кількістю змін та доповнень, то усі нормативно-правові акти, що рекомендовані до вивчення студентам, слід брати з останніми змінами у комп'ютерних базах (на сайті Верховної Ради України, Нормативні акти України, Liga тощо).*

19. Про захист від недобросовісної конкуренції: Закон України від 07.06.1996 р. № 236/96-ВР. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/236/96-%D0%B2%D1%80>.
20. Про захист персональних даних: Закон України від 01.06.2010 р. № 2297-VI // Верховна Рада України. *Офіційний вісник України* від 09.07.2010 р. Офіц. вид. 2010. № 49. С. 199. Ст. 1604.
21. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 № 2657-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>.
22. Про охорону прав на знаки для товарів і послуг: Закон України від від 15.12.1993 р. № 3689-XII. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3689-12/>.
23. Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1756-2001-%D0%BF>.
24. Про затвердження Положення (стандарту) бухгалтерського обліку: Наказ Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р. № 242. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.
25. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27.01.2016 р. «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України від 15 березня 2016 р. № 96/2016. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/962016-19836>.
26. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12.2016 р. «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України від 25 березня 2017 р. № 47/2017. URL: <http://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.
27. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29.12.2016 р. «Про загрози кібербезпеці держави та невідкладні заходи з їх нейтралізації»: Указ Президента України від 13 лютого 2017 р. № 32/2017. URL: <http://www.president.gov>.
28. Про застосування судами норм законодавства у справах про захист авторського права і суміжних прав: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 04.06.2010 р. № 5. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0005700-10>.
29. Про судову практику у справах про захист гідності та честі фізичної особи, а також ділової репутації фізичної та юридичної особи: Постанова Пленуму Верховного Суду України від 27.02.2009 р. № 1. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/y_001700-09.

30. Про затвердження документів у сфері захисту персональних даних: Наказ № 1/02-14 від 08.01.2014 р. // Уповноважений Верховної Ради України із прав людини. Баланс від 06.03.2014 р. 2014. № 19. С. 5.
31. Про затвердження Правил складання і подання заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг: Наказ Держпатенту України від 28.07.1995 р. №116 URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0276-95>.
32. Кодекс суддівської етики, затверджений XI черговим з'їздом суддів України 22.02.2013 р. URL: <http://court.gov.ua/userfiles/Kodex%20sud%20etiki.pdf>.

Основний

1. Бачинський Т. Основи ІТ-права. Посібник. Львів: Априорі, 2022. 244 с.
2. Бем М. В., Городиський І. М., Саттон Г., Родіоненко О. М. Захист персональних даних: Правове регулювання та практичні аспекти: наук.-практ. посіб. Київ: К.І.С., 2015. 220 с.
3. Костецька Т. А. Інформаційне право України : навч. посіб. / Т. А. Костецька. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2009. 170 с.*
4. Кульчій О. О. Інформаційне право : навч. – метод. посіб. / О. О. Кульчій. Полтава: ВНЗ Укоопілки «Пулет», 2015. 193 с.

* Курсивом виділені джерела, що є у бібліотеці ДТЕУ

Додатковий

1. Баранов О. А. Інтернет речей: теоретико-методологічні основи правового регулювання. Том 1. Сфери застосування, ризики і бар'єри, проблеми правового регулювання. як правовий термін. Монографія. : Право, 2018 р. 344 с.
2. Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_051.
3. Бондаренко О.С., Малетов Д.В. Гармонізація ІТ-права України з правом ЄС. *Південноукраїнський правничий часопис*. ч. 4. 2022 р. С. 9-16. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_1/2.pdf
4. Гуржій Т., Залізник Ж. Громадський контроль як правова форма взаємодії між державою і суспільством. *Зовнішня торгівля. Серія «Юридичні науки»*. № 5 (106). Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2019 р. С. 35-49.
6. Дослідження РwC та Комітету Асоціації з інформаційних технологій. URL: http://www.eba.com.ua/static/export_it_industryfinal_29092016.pdf.
7. Дослідження Worldwide Semiannual IT Spending Guide: Industry and Company Size, IDC. URL: http://www.idc.com/getdoc.jsp?containerId=IDC_P33207.
8. *Інтелектуальна власність : навч. посіб.* / Г. М. Остапович, О. М. Стороженко, Г. В. Уманців, О. В. Фоміна. – Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2012. 456 с.
9. ІТ-право / за заг. ред. проф. О. С. Яворської. Львів: Видавництво «Левада», 2017. 470 с.
10. ІТ-право: Теорія та практика. Навчальний посібник. Харитонов Є.О., Харитонova О.І. Видавництво «Фенікс». 2019 р. 472 с.
11. Карчевський М. В., Коваленко В. В., Комлев В. Є. та ін. Протидія злочинам у сфері використання інформаційних технологій : інтегрований навчально-практичний посібник. Харків : Право, 2019. 188 с.
12. Колодін Д. О., Батайлюк Д. Р. Щодо питання цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану роботизованими механізмами зі штучним інтелектом (роботами). *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 33. С. 87–91.
13. Коментар до Кодексу суддівської етики, затверджений рішенням Ради суддів України від 04.02.2016 р. № 1. URL:

14. Костенко О.В. Напрями розвитку права у сфері інтернет речей та штучного інтелекту. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. № 3. 2021 р. С. 130-136.
15. Костенко О.В., Радутний О.Е. Блокчейн і метавесвіт: правові аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 9. 2022 р. С. 499-506.
http://www.vru.gov.ua/content/file/Komentar_R_RSU_1_04_02_2016.doc.
16. Кохановська О. В. Приватно-правове розуміння інформаційних відносин в Україні // ІТ-право: проблеми і перспективи розвитку в Україні: зб. матер, на- ук.-практ. конф. Львів: НУ «Львівська політехніка», 2016. С. 202-213.
17. Крегул Ю., Батрименко В. Гармонізація системи регулювання електронної комерції України з ЄС. *Зовнішня торгівля. Серія «Юридичні науки»*. № 1 (102). Київ: Київ. нац. торг. – екон. ун-т. 2019 р. С. 13-26.
18. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права від 16.12.1966 р. // Збірник нормативних актів з питань правозахисної діяльності / упоряд. С. Ф. Гончаренко. Київ: Юрінком Інтер, 1995. С. 38-44.
19. Мічурін Є.О. Правова природа штучного інтелекту. *Forum Prava*. 2020 р. 64(5). С. 67-75. URL: https://forumprava.pp.ua/files/067-075-2020-5-FP-Michurin_9.pdf
20. Мічурін Є.О. Приватне ІТ-право. Видавництво «Право». 2021 р. 176 с.
21. Основи інформаційних технологій і систем. Підручник / В. А. Павлиш, Л. К. Гліненко, Н. Б. Шаховська. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 620 с.
22. Основи ІТ-ПРАВА: навч. посіб. / Т. В. Бачинський, Р.І. Радейко, О.І. Харитоновна та ін.; за заг. ред. Т.В. Бачинського. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2017. 208 с.
23. Пішковський С. Краундфандинг: Як зібрати кошти на реалізацію своєї ідеї. URL: <http://inspired.com.ua/ideas/crowdfunding/>.
24. Погосян К. Аналіз розвитку електронної комерції в Україні. URL: <http://conf-cv.at.Ua/forum/119-1259-1>.
25. Позиція Wnet щодо Указу «Про санкції». URL: <https://wnet.ua/ua/node/517>.
26. Політика конфіденційності Apple. URL: <https://www.apple.com/legal/privacy/uk/>.
27. Порушення прав у мережі Інтернет: ноу-хау. URL: <http://legalweekly.com.ua>.
28. Постанова Івано-Франківського окружного адміністративного суду від 21 грудня 2016 р. у справі № 809/1835/16. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63716860>.
29. Постанова Івано-Франківського окружного адміністративного суду у справі № 809/538/17 від 15.05.2017 р. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/66617441>.
30. *Право інтелектуальної власності : навчальний посібник / Р. Е. Еннан, О. О. Кулініч, С. В. Мазуренко, І. В. Менсо, Л. Д. Романадзе. Київ: Алерта, 2016. 492 с.*
31. Про визнання неприпустимим використання адвокатами нецензурної лексики в соціальних мережах: Рішення Ради адвокатів України від 01.06.2013 р. № 159 // Збірка рішень Ради адвокатів України за 2012-2017 роки / упоряд. В. В. Красник. Харків: Фактор, 2017. С. 70. URL: http://webl.unba.org.ua/upload/2017-05_RAU_block.pdf.
32. Тарасенко Леонід. Інтернет-сайт як об'єкт ІТ-права. *Право України*. № 1. 2018 р. С. 103-113.
33. Тарасенко Л. Л. Суб'єкти правовідносин у цифровому середовищі. *Часопис цивілістики*. 2017. Вип. 26. С. 87-92. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Chac_2017_26_21.

Інтернет-джерела

1. Національний портал відкритих даних [URL:http://data.gov.ua/](http://data.gov.ua/)
2. Єдиний державний реєстр юридичних осіб, фізичних осіб-підприємців та громадських формувань URL: <https://usr.minjust.gov.ua/>
3. Реєстри платників ПДВ, єдиного податку URL:<https://cabinet.tax.gov.ua/registers>
4. Перевірка контрагентів URL:<https://youcontrol.com.ua>
5. Єдиний державний реєстр декларацій URL:<https://public.nazk.gov.ua/>
6. Єдиний державний реєстр судових рішень URL:<http://www.reyestr.court.gov.ua/>
7. Інформація з фондового ринку України URL:<https://smida.gov.ua/db>

8. Автоматизована система виконавчого провадження URL: <http://asvpweb.nais.gov.ua/#/search-debtors>
9. Публічна кадастрова карта URL: <http://map.land.gov.ua/kadastrova-karta>
10. Перевірка дипломів URL: <https://osvita.net/ua/checkdoc/>
11. Реєстри зареєстрованих товарних знаків та послуг, винаходів та інші бази даних Інституту інтелектуальної власності України URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/bases2>
12. Єдиний державний реєстр автомобілів та їх власників URL: <https://igov.org.ua/service/1397/general>
13. Дані зареєстрованих кодів IMEI мобільних телефонів URL: <https://www.ucrf.gov.ua/ua/services/perevirka-kodu-imei>
14. Державний реєстр лікарських засобів України URL: <http://www.drlz.com.ua>
15. База даних експортерів України URL: http://ukrexport.gov.ua/rus/ukr_export_exporters/?country=ukr
16. Нацкомфінуслуг. Реєстр фінансових організацій URL: <http://kis.nfp.gov.ua/>
17. Мобільні телефони у розшуку URL: <http://wanted.mvs.gov.ua/searchthing/>
18. Автомобілі, транспортні засоби у розшуку URL: <http://wanted.mvs.gov.ua/searchtransport/>
19. Зброя у розшуку URL: <http://wanted.mvs.gov.ua/searchorj/>
20. Культурні цінності у розшуку URL: <http://wanted.mvs.gov.ua/searchart/>
21. Єдина база контактних даних суб'єктів владних повноважень URL: <http://email.court.gov.ua/search>
22. Електронна митниця URL: <http://sfs.gov.ua/baneryi/mitne-oformlennya/subektam-zed/elektronna-mitnitsya/>
23. Єдиний реєстр нотаріусів URL: <http://ern.minjust.gov.ua/pages/default.aspx>
24. Реєстр атестованих судових експертів URL: <http://rase.minjust.gov.ua/>
25. Реєстр аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності URL: <https://www.apu.com.ua/2018/10/01/реєстр-аудиторів-та-суб'єктів-аудитор/>
26. Реєстр арбітражних керуючих URL: <http://ak.minjust.gov.ua/>
27. Реєстр ліцензії на будівництво URL: <http://dabi.gov.ua/license/list.php>
28. Державний реєстр прав на нерухоме майно URL: https://кар.minjust.gov.ua/services?keywords&product_id=1&usertype
29. Вимоги до оформлювання документів ДСТУ 4163-2020. URL: <https://www.kdu.edu.ua/Documents/DSTU41632020v1.pdf>

Перелік періодичних фахових видань

Бюлетень законодавства і юридичної практики
 Вісник господарського судочинства
 Економіка, фінанси, право
 Зовнішня торгівля: право та економіка
 Право України
 Підприємництво, господарство і право
 Український юрист
 Юридичний журнал
 The Law of Ukraine